

บทที่ 9

การเคลื่อนย้ายแรงงานของทวีปอเมริกา

1. ความน่า

ชาติต่าง ๆ ในทวีปอเมริกา แต่เดิมก่อนที่ชาวญี่ปุ่นจะเข้ามายังดินแดนเป็นอาณานิคมนั้นไม่มีการแบ่งเป็นประเทศแน่นอน และการแบ่งเขตประเทศที่ทำโดยชาติตะวันตกนั้นก็เพื่อการแบ่งแยกกันในการบริหารอาณานิคมมากกว่าจะแบ่งคนอเมริกาออกจากกันอย่างแท้จริง และแม้ในปัจจุบันที่มีการยอมรับการแบ่งอาณาเขตของประเทศมาขึ้นคนพื้นเมืองส่วนใหญ่ก็ยังคงเคลื่อนย้ายไปมาเพื่อทำงานที่ต้องการ (ส่วนใหญ่เป็นงานรับจ้างทำการเกษตร) โดยไม่ค่อยคำนึงถึงว่าเป็นการเดินทางเข้าไปในอีกประเทศหนึ่งหรือไม่ และเนื่องจากการเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายลักษณะนี้ มีน้อยมาก จึงไม่อาจพิจารณาได้มากนัก ส่วนของการอพยพที่มองเห็นได้ชัดเจนกว่าก็คือการอพยพระหว่างทวีป

2. การเคลื่อนย้ายแรงงานภายในทวีปเดียวกัน

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศภายในทวีปเดียวกันมีอยู่เสมอ นั้น จากข้อมูลเท่าที่พ่อจะทราบได้ในระยะหลังสุดครั้งที่ 2 ปรากฏว่ามีอยู่ห้าราย ประเทศที่มีความพยายามจะพัฒนาการเกษตร, อุตสาหกรรม และทรัพยากรหมักดิบเรื่องแต่ไม่แรงงานไว้ ฝั่งอเมริกาไม่เพียงพอจำเป็นต้องดึงดูดมาจากเขตอื่นซึ่งพัฒนานั้นอย่างกว่าและมีแรงงานเกินต้องการอยู่ประเทศ ในลักษณะนี้ได้แก่ สหภาพอเมริกาใต้, กานา, แซร์ และโอดิเซียเป็นต้น

การเคลื่อนย้ายอพยพอีกลักษณะหนึ่งที่ก่อการหลบหนีภัยสังคมรวมซึ่งเกิดขึ้นอยู่เสมอหลังสุดครั้งที่ 2 โดยมีทั้งสังคมกลางเมือง, สังคมเรียกว่าอิสราภาพและการปฏิวัติสูประหารทำให้คนนับล้านต้องอพยพหนีออกจากประเทศของตน¹ เช่นสังคมแองโกลาเพื่ออิสราภาพจากปอร์ตุเกสันนั้นก่อให้เกิดผู้ลี้ภัยกว่า 4 แสนคน และในชุดานระหว่างการปฏิวัติกลุ่มอาหรับผู้ปกครองก็มีผู้ลี้ภัยออกมามาก่อน 2 แสนคน โดยประเทศที่มีผู้หนีภัยเข้าไปมากก็คือ แซร์ซึ่งให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยเกือบ 5 แสนคน

¹ Leon F. Bouvier, **International Migration : Yesterday, Today and Tomorrow** (Washington D.C. : Population Reference Bureau inc., 1977) p. 10

3. การเคลื่อนย้ายระหว่างทวีป

3.1 กระแสการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ทวีปอเมริกา

เป็นเวลากันมาแล้วที่อเมริกาได้รับเอกสารคำนำน้ำท่าทางการค้าจากพ่อค้าอินเดีย และตะวันออกกลางซึ่งเข้ามายังต่อเนื่องกันต่อเนื่อง แต่เมื่อมีการขยายอาณาจักรของชาติญี่ปุ่นเข้ามานั้น ในช่วงทศวรรษ 1880 การหลั่งไหลเข้ามาของบุคคลพากไหมีเกิดขึ้นในรูปของผู้บริหารอาณาจักร ผู้บริหารกิจการ, ช่างเทคนิค, นายทุนหนุ่มลุงแก้ว, และนายตราครุฑ์ที่ทำการผลิตขนาดใหญ่ นอกจากนี้ชาติญี่ปุ่นก็มีการอพยพเชิงภาระที่สำคัญมาก โดยตอนแรกพวกคนเชียงเหล่านี้เข้าทำงานสร้างทางรถไฟ และเป็นพ่อค้าต่อมาที่เข้าทำเป็นแรงงานฝีมือและทำงานในสำนักงาน การหลั่งไหลของบุคคลที่ฝึกฝนแล้วและมีความชำนาญเข้าสู่อเมริกาในรูปต่างๆ นั้นเป็นอยู่จนถึงปลายทศวรรษ 1950 การเรียกร้องอิสระภาพของประเทศอเมริกาต่างๆ จึงได้ทำให้กระแสการอพยพเข้าหยุดชะงักลง

ปัจจุบันการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ทวีปอเมริกายังคงมีอยู่แม้จะน้อยลงมาก โดยผู้ที่เคลื่อนย้ายเข้ามานี้ทั้งในรูปที่ปรึกษาในด้านต่างๆ เช่น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ, อุตสาหกรรมและนักบริหาร ผู้มาลงทุนทำอุตสาหกรรมเหมือนกัน ตลอดจนช่างเทคนิคที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ยังมีแรงงานประเทศต่างๆ ที่ยังหาคนในท้องถิ่นที่มีความสามารถพอทำไม่ได้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ก็คืองานที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญระดับสูง

3.2 กระแสการเคลื่อนย้ายออกจากทวีปอเมริกา

ในช่วงจากปี 1600 ถึง 1940 การเคลื่อนย้ายออกจากของคนอเมริกาจำนวนมากนั้นไม่ได้เป็นโดยสมัครใจ คือเป็นในรูปของแรงงานทาสที่ถูกจับขนส่งมาขายยังโลกใหม่คือทวีปอเมริกา และในยุโรปบางประเทศ นักประวัติศาสตร์ Phyllis D. Curtin² ได้ประมาณว่า ในระหว่างปี 1451-1870 มีการขนส่งทาスマียนเขตที่ใช้แรงงานทาสราว 9.6 ล้านคน

ในระยะหลังจากการห้ามการค้าทาสแล้ว และโดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องโน้มของกระแสเคลื่อนย้ายออกจากอเมริกานั้นมี 2 ลักษณะคือลักษณะแรกเป็นการที่คนอเมริกันเดินทางมาศึกษาในต่างประเทศเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาชาติของตนที่เพิ่งได้รับอิสระภาพและเพื่อทดลองหากษา ตะวันตกและเอเชียในงานสำคัญๆ ทั้งหลายด้วย ผู้ที่เดินทางไปศึกษาในต่างประเทศนี้มีอยู่จำนวนหนึ่งที่ไม่กลับประเทศ ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นการที่คนญี่ปุ่นและเอเชียซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในสมัยก่อน

²Ibid., p. 8

ต้องออกนอกประเทศจากนโยบายของประเทศอัฟริกาหลายประเทศ ที่ต้องการพัฒนาให้เป็นสังคมอัฟริกันโดยแท้ (Africanization)

4. ปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน

หลังจากได้อิสรภาพมาแล้วนั้นประเทศอัฟริกาส่วนมากยังต้องขึ้นกับประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเฉพาะในด้านกำลังคนระดับสูงสาขาสำคัญ ๆ เช่น ทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม ตลอดจนผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา ศูนย์การแพทย์ และวิจัย นอกจากนี้ก็มีฝ่ายจัดการในกิจการเอกชนอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะคนอัฟริกันที่มีความรู้สูงพอนั้นมีอยู่มากและไม่อาจหาทัดเทียมได้เพียงพอ เพราะในสมัยที่เป็นอาณานิคมนั้นเกือบไม่มีการฝึกฝนคนอัฟริกันสำหรับทำหน้าที่สำคัญ ๆ เลย กล่าวคือคนเชื้อสายญี่ปุ่นตำแหน่งระดับกลางส่วนใหญ่ และควบคุมสาขาวิชาต่าง ๆ โดยที่กำลังคนที่มีความรู้ความชำนาญระดับสูงและผู้บริหารระดับสูงนั้นเป็นชาวญี่ปุ่น และมีชาวเอเชียอยู่บ้าง สำหรับคนอัฟริกันนั้น มีผู้อ่อนล้าในตำแหน่งสำคัญของทางการน้อยมากและเกือบไม่มีเลยในสาขาวิชาเอกชน และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้อพยพชาวญี่ปุ่นหรือเอเชียนั้นมักเข้ามาพร้อมกับทุนในการประกอบการด้วย การปล่อยให้ชาวต่างชาติเคลื่อนย้ายกลับออกไป จึงทำให้เศรษฐกิจของชาติอัฟริกันที่เกี่ยวข้องต้องชะงักกั้นอย่างแน่นอน

ในด้านการพัฒนากำลังคนขึ้นทดแทนชาวต่างชาตินั้น หลายประเทศยังพัฒนาไปได้น้อยมาก แต่ก็มีอยู่หลายประเทศเช่นกันที่ก้าวหน้าไปได้รวดเร็วในด้านนี้ เช่น ประเทศในอัฟริกาลงส่วนใหญ่ในช่วง 1960-65 การศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มได้ถึง 150% เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลผลิตจากการอบรมอุดมศึกษานี้ไม่ค่อยเข้ากับความต้องการของประเทศอัฟริกันที่กำลังคนในด้านที่จำเป็นที่สุดอันได้แก่วิศวกร, 医师, ผู้ชำนาญการเกษตร และนักวิทยาศาสตร์นั้นมีผู้เรียนได้ไม่ถึงเป็นหมายที่หวังไว้ ในขณะที่นักศึกษาด้านศิลป, มนุษยศาสตร์ และกฎหมายเริ่มมีมากเกินต้องการจนเกิดการทำงานต่ำระดับ และว่างงานสำหรับผู้จบการศึกษาด้านนี้ในบางประเทศแล้ว

ยังคงมีตำแหน่งระดับสูงอยู่อีกเป็นจำนวนมากเหลืออยู่สำหรับคนอัฟริกันที่มีคุณสมบัติทดแทนคนต่างชาติได้ และส่วนใหญ่ตำแหน่งเหล่านี้ให้ฐานะ, รายได้และโอกาสก้าวหน้าสูงมาก ดังนั้นปัญหาการอพยพออกจากผู้มีความรู้ความชำนาญสูง (ปัญหา brain drain) จึงไม่น่าจะเกิดขึ้นอย่างไรก็ตามปัจจุบันว่ามีนักศึกษาที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศแล้วไม่ยอมกลับมาเป็นอันมาก โดยเฉพาะผู้มีความรู้ในด้านที่ประเทศไทยขาดแคลนไม่ยอมกลับมาเป็นอันมาก โดยเช่นเดียวกับการอพยพออกทั้งที่สิ่งจุうใจต่าง ๆ ภายในประเทศมีค่อนข้างมากนั้นเป็นพระมีการนำ

ผู้มีความรู้สูงไปใช้ไม่ถูกทาง ทำให้ลดความดึงดูดใจที่จะทำงานภายในประเทศลง เช่นผู้เรียนมาด้านวิทยาศาสตร์เด็อกุ้กใช้ไปในทางอื่นที่ไม่ต้องใช้ทำ เช่นผู้บริหารเป็นต้น นอกจากนั้นความแตกต่างในรายได้ซึ่งห่างกันออกไปเรื่อยๆ ระหว่างประเทศฟริกากับประเทศพัฒนาแล้วในทวีปอื่นก็เป็นสิ่งใหญ่ให้มีการพยายามออกไปบังประเทศที่รายได้สูงกว่า และความต้องการกำลังคนระดับสูงในประเทศพัฒนาแล้วก็ยังดึงดูดใจให้อพยพออกด้วย สาเหตุอีกอย่างหนึ่งของการสูญเสียกำลังคนระดับสูงออกไป ก็คือการที่คนเหล่านี้ได้พนักับสภาพแวดล้อมดีๆ ที่ดีกว่าสภาพในประเทศไทยบ้านเกิดของตนเองเมื่อไปศึกษาต่อในต่างประเทศทำให้ส่วนหนึ่งไม่อยากทิ้งมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่านักลัมป์ไปบ้านเกิด นอกจากนี้กำลังคนระดับสูงในหลายสาขาโดยเฉพาะแพทย์นั้นประกอบด้วยไตรัตน์การฝึกฝนอบรมมาสำหรับเศรษฐกิจที่ทันสมัยมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีด้วย เป็นเหตุให้มีกลับมาแล้วประ皤ความผิดหวังและอาจอพยพกลับออกไปอีก

ปัญหาการสูญเสียกำลังคนระดับสูงของประเทศอัฟริกาที่กล่าวมานี้จะไม่รุนแรงมากนัก เพราะคนอัฟริกันที่มีการศึกษาสูงที่จะอพยพออกไม่มีอยู่น้อย จำนวนการอพยพออกจึงน้อย และการที่คนผิวดำถูกกีดกันในต่างประเทศก่อนขึ้นมากทำให้โอกาสอพยพออกน้อยลงด้วย นอกจากนั้นการที่มีกำลังคนด่างชาติทั้งชายและหญิงในอัฟริกามาแต่เดิมก็ยังช่วยไม่ให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนระดับสูงที่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการจะเข้ามาเยือนไม่ถูกผลักดันออกไปจนหมดด้วย อย่างไรก็ตามการที่ยังไม่สามารถมีกำลังคนระดับสูงได้เองมากเพียงพอนั้นก็ทำให้ความต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมอัฟริกันโดยแท้ในประเทศอัฟริกาส่วนมากยังไม่อาจเป็นไปได้เรื่องตามที่ต้องการและโอกาสที่จะพัฒนาประเทศย่างจริงจังนั้นก็มีน้อยลงไปด้วย

5. สรุปทบทวนบทที่ 9

การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศภายในทวีปอัฟริกาด้วยกันเองนี้มีอยู่เสมอ โดยมีลักษณะทั่วการอพยพไปเพื่อทำงานและเพื่อเลี้ยง ส่วนการเคลื่อนย้ายจากทวีปอื่นเข้าสู่อัฟริกานั้น มีมากในยุคของการแสวงหาอาณาจักร แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว กระแสการเคลื่อนย้ายในลักษณะนี้จะชะงักลงและเหลือน้อยมากในปัจจุบัน สำหรับการเคลื่อนย้ายออกจากรัฐทวีปอัฟริกานั้น ในช่วงแรก จะเป็นในรูปของการจับสั่งไปเป็นทาง ต่อมาก็เป็นการมาศึกษาต่อและการมาทำงานโดยสมัครใจมากขึ้น ในระยะหลังนี้การอพยพออกส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการศึกษาต่อซึ่งทำให้เกิดปัญหา Brain Drain เพราะผู้มีความรู้สูงที่มาศึกษาต่อมักไม่กลับคืนสู่ประเทศไทยบ้านเกิด

๖. แนวทดสอบความรู้จากบทที่ ๙

- (1) ลักษณะสำคัญของกระแสการเคลื่อนย้ายเชื้อชาติที่ปัจจุบันเป็นอย่างไร
- (2) ลักษณะสำคัญของกระแสการเคลื่อนย้ายออกจากทวีปอฟริกาเป็นอย่างไร
- (3) ปัญหาสำคัญของกลุ่มประเทศอฟริกาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ เป็นเช่นไร รุนแรงหรือไม่ เพียงใด
- (4) ทำไมประเทศต่าง ๆ ในทวีปอฟริกาจึงมีปัญหา Brain Drain น้อยโดยเฉลี่ยในช่วงหลัง สองครั้นโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใหม่ ๆ
- (5) ทำไมประเทศต่าง ๆ ในทวีปอฟริกาจึงยังคงต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญระดับสูง จากต่างประเทศทั้ง ๆ ที่มีนโยบายพัฒนาให้เป็นสังคมอฟริกา (Africanization) อยู่
- (6) ทำไมประเทศต่าง ๆ ในทวีปอฟริกาจึงมีการอพยพระหว่างประเทศภายในทวีปอฟริกา ด้วยกันเองก่อนข้างมาก